

Bedrijvenpark Medel afronding

Passende beoordeling

projectnummer 400787
definitief revisie 01
26 mei 2016

Bedrijvenpark Medel afronding

Passende beoordeling

projectnummer 400787
definitief revisie 01
26 mei 2016

Opdrachtgever

Industrieschap Medel
Postbus 6278
4000 HG Medel

datum vrijgave	beschrijving revisie 01	goedkeuring	vrijgave
26 mei 2016	definitief	drs. H.W. Lindeboom	drs. T. Artz

Inhoudsopgave

Blz.

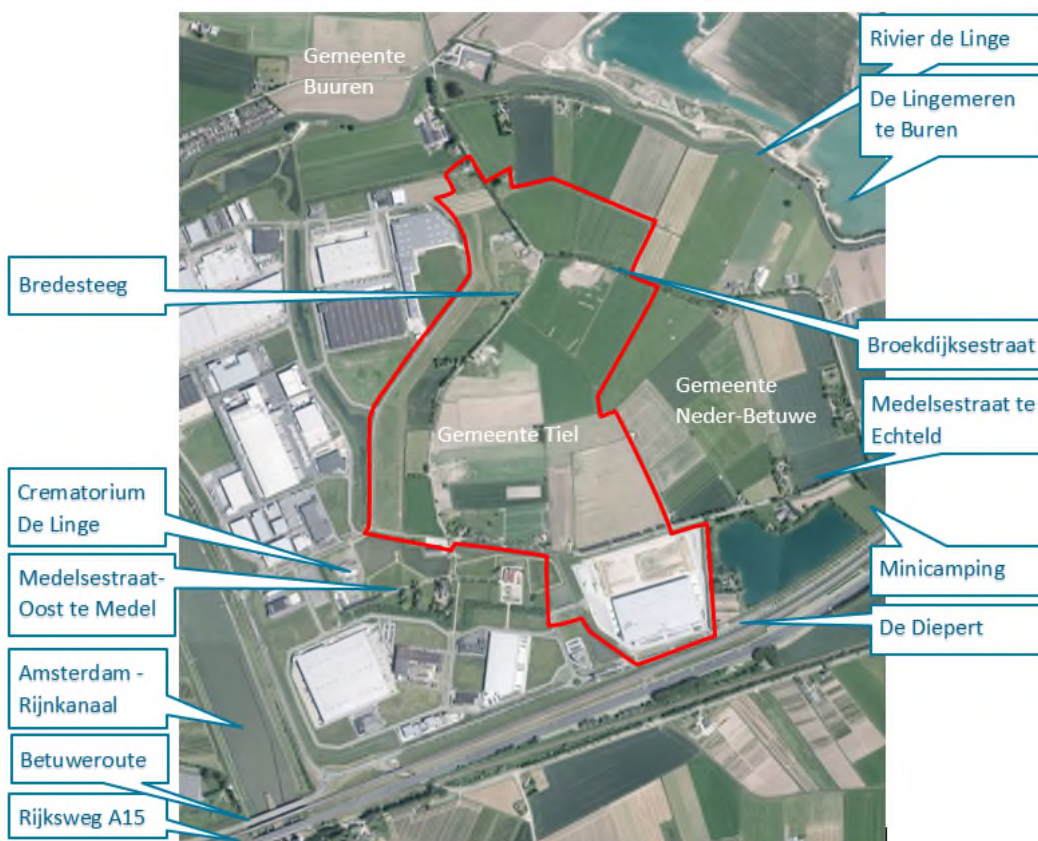
1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel Passende beoordeling	2
1.3	Leeswijzer	3
2	Toetsingskader Natuurbeschermingswet	4
2.1	Natura 2000	4
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	4
2.3	Ligging Natura 2000-gebieden in instandhoudingsdoelen	5
2.3.1	Rijntakken	5
2.3.2	Veluwe	7
2.3.3	Binnenveld	9
2.3.4	Lingedijk & Diefdijk-Zuid	10
2.3.5	Kolland & Overlangbroek	11
2.4	Beschermde Natuurmonumenten	12
3	Voorgenomen activiteit	13
4	Afbakening mogelijke storingsfactoren	15
4.1	Oppervlakteverlies	15
4.2	Versnippering	15
4.3	Vermesting en verzuring	15
4.4	Verdroging	16
4.5	Verontreiniging	16
4.6	Verstoring door geluid en licht	16
4.7	Trilling	16
4.8	Optische verstoring	16
4.9	Verstoring door mechanische effecten	17
4.10	Conclusie	17
5	Stikstofdepositieonderzoek	18
5.1	Stikstofgevoeligheid	18
5.2	Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)	21
5.3	Beoordeling plan	22
5.4	Conclusie Passende beoordeling	23
6	Bronnen	24

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Binnen de gemeente Tiel is het bedrijvenpark Medel gelegen. Het bedrijvenpark wordt ontwikkeld als een hoogwaardig en kwalitatief bedrijventerrein met de nadruk op arbeids-intensieve logistieke en logistiek ondersteunende bedrijvigheid. Vanwege de geografische ligging midden in Nederland en door zijn ligging aan de A15, de Waal en het Amsterdam-Rijnkanaal is Medel interessant gebleken voor logistieke dienstverleners. Logistieke bedrijven hebben vaak behoefte aan grote kavels (van minimaal 3,5 hectare) en een goede bereikbaarheid en ontsluiting.

Op het huidige bedrijventerrein in Medel zijn geen grote kavels meer beschikbaar. Om aan de marktvrage te kunnen voldoen wenst Industrieschap Medel het bedrijvenpark Medel verder uit te breiden richting het oosten ("Medel afronding"). Met de uitbreiding van bedrijventerrein Medel wordt voorts invulling gegeven aan het convenant Bedrijventerrein Rivierenland, waarbij het bedrijventerrein een lokale opvangfunctie heeft voor bedrijven uit Tiel en Neder-Betuwe, een subregionale functie voor de directe omgeving en een regionale, danwel bovenregionale functie voor alle bedrijven in en buiten Rivierenland. Het plangebied waarop de uitbreiding van bedrijvenpark Medel is voorzien is weergegeven in figuur 1.1.

figuur 1.1 Begrenzing plangebied Bedrijvenpark 'Medel afronding'

Voor de uitbreiding van het bedrijvenpark wordt het nieuwe bestemmingsplan 'Kanaalzone - Medel afronding' opgesteld. Het plangebied betreft het gebied ten oosten van het huidige bedrijvenpark Medel, dat globaal wordt begrensd door de Prinsenhof, Medelsestraat (deels) en de (nieuwe) gemeentegrens tussen Tiel en Neder-Betuwe aan de oostzijde.

1.2 Doel Passende beoordeling

In het plangebied zijn geen Natura 2000-gebieden gelegen. In de omgeving van Bedrijvenpark Medel liggen diverse Natura 2000-gebieden.

De Natuurbeschermingswet 1998 biedt de juridische basis voor de aanwijzing van Natura 2000 gebieden en de beoordeling van activiteiten die (mogelijk) negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen voor die gebieden. Het kan daarbij zowel activiteiten binnen als buiten het betreffende Natura 2000-gebied betreffen. Het regime voor Natura 2000 kent een zogenaamde externe werking, waardoor ook moet worden gezien of activiteiten buiten het Natura 2000-gebied, negatieve effecten kunnen hebben op de daarvoor vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen.

In het kader van de besluitvorming over het bestemmingsplan is het nodig om te toetsen of het plan in overeenstemming is met de Natuurbeschermingswet. Op grond van artikel 19j, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna Nbw), en de daaraan gerelateerde artikelen (zie tekstkader) dient een bestuursorgaan (i.c. de gemeenteraad) bij het vaststellen van een plan rekening te houden met de gevolgen die dat plan voor Natura 2000-gebieden kan hebben. Wanneer een plan (afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten) significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, dient het bestuursorgaan op grond van artikel 19j, tweede lid Nbw 1998, een passende beoordeling van de gevolgen voor de gebieden vast te stellen voordat het plan kan worden vastgesteld. Op grond van artikel 19j, derde lid, Nbw 1998, gelezen in samenhang met artikel 19g Nbw, mag het plan alleen worden vastgesteld als het bestuursorgaan uit de passende beoordeling de zekerheid heeft verkregen dat de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Met andere woorden, het bestemmingsplan moet uitvoerbaar zijn in het kader van de Nbw.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 gaat in op het toetsingskader;
- Hoofdstuk 3 beschrijft het te toetsen voornemen;
- In hoofdstuk 4 worden mogelijke effecten onderzocht (voortoets);
- Hoofdstuk 5 gaat dieper in op de stikstofdepositie-effecten van het voornemen en bevat ook de conclusie van de passende beoordeling.

2 Toetsingskader Natuurbeschermingswet

2.1 Natura 2000

De Europese Vogelrichtlijn (1979) regelt de bescherming van leefgebieden van Europees bedreigde en kwetsbare vogelsoorten. Met de Europese Habitatrichtlijn (1992) worden Europese (half-) natuurlijke habitats en bedreigde en kwetsbare dier- (andere dan vogels) en plantensoorten beschermd. De Natura 2000-gebieden zijn de gebieden die zijn aangewezen als speciale beschermingszones (SBZ's) in het kader van de EU Vogel- en/of Habitatrichtlijn.

Deze gebieden samen vormen het omvangrijke Europese netwerk Natura 2000. Het hoofddoel van Natura 2000 is het stoppen van de achteruitgang en de waarborging van de biodiversiteit in Europa.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

Sinds 1 oktober 2005 is het beschermingsregime van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de nationale Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) overgenomen. Vanuit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn zijn belangrijke bepalingen overgenomen. Eén van die bepalingen is het afwegingskader, incl. compenserende maatregelen, zoals dat in artikel 6 van de Habitatrichtlijn staat. Het afwegingskader geeft aan op welke wijze besluitvorming plaats moet vinden voor plannen en projecten met mogelijke gevolgen voor beschermde natuurgebieden.

Binnen Nederland zijn er, in de periode 1986-2005, 79 belangrijke vogelgebieden als speciale beschermingszone (SBZ) van de Vogelrichtlijn aangewezen. In het kader van de Habitatrichtlijn zijn in 2003 141 gebieden aangemeld bij de Europese Commissie. Ongeveer 87% van het oppervlak van deze Habitatrichtlijngebieden heeft overlap met de gebieden die als Vogelrichtlijngebied zijn aangewezen. In Aanwijzingsbesluiten wordt door de minister van EZ de bescherming van de Natura 2000-gebieden juridisch vastgelegd. Centraal in de Aanwijzingsbesluiten staan de instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van leefgebieden, natuurlijke habitats en populaties van in het wild levende plant- en diersoorten, waarvoor het betreffende gebied is aangewezen.

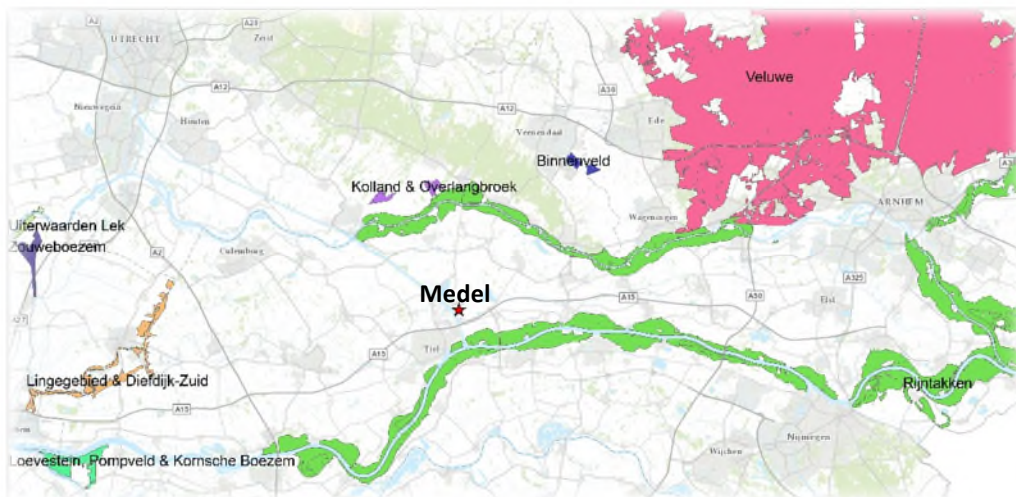
Het toetsingskader van de Natuurbeschermingswet kent de volgende procedurevarianten:

1. Er is zeker geen kans op effecten: geen vergunningplicht;
2. Er een kans op effecten, maar zeker niet significant: vergunningaanvraag via een verstoringstoets/ verslechteringstoets;
3. Er is een kans op significante effecten: vergunningaanvraag via Passende Beoordeling (alternatieventoets + dwingende redenen van groot openbaar belang).

Het referentiekader voor de toetsing wordt gevormd door de instandhoudingsdoelen voor de habitats en soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen.

2.3 Ligging Natura 2000-gebieden in instandhoudingsdoelen

In het plangebied zijn geen Natura 2000-gebieden gelegen. In de omgeving van het plangebied liggen een aantal Natura 2000-gebieden (zie figuur 2.1). Een beschrijving van de dichtst bij het plangebied gelegen Natura 2000-gebieden is in dit hoofdstuk opgenomen.

figuur 2.1 Ligging Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied

2.3.1 Rijntakken

Het Natura 2000-gebied de Rijntakken is een Vogelrichtlijngebied en deels een Habitatrichtlijngebied. Dit gebied is in april 2014 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. De instandhoudingsdoelen zijn in tabel 2.1 weergegeven.

Tabel 2.1: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Rijntakken (Bron: Aanwijzingsbesluit, april 2014)

		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
Habitattypen						
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	>	>			
H3260B	Beken en rivieren met waterplanten (grote fonteinkruiden)	>	=			
H3270	Slikkige rivieroever	>	>			
H6120	*Stroomdalgraslanden	>	>			
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)	=	=			
H6430C	Ruigten en zomen (droge bosranden)	>	>			
H6510A	Glanshaver- en vossenstaartheooilanden (glanshaver)	>	>			
H6510B	Glanshaver- en vossenstaartheooilanden (grote vossenstaart)	>	>			
H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)	=	>			

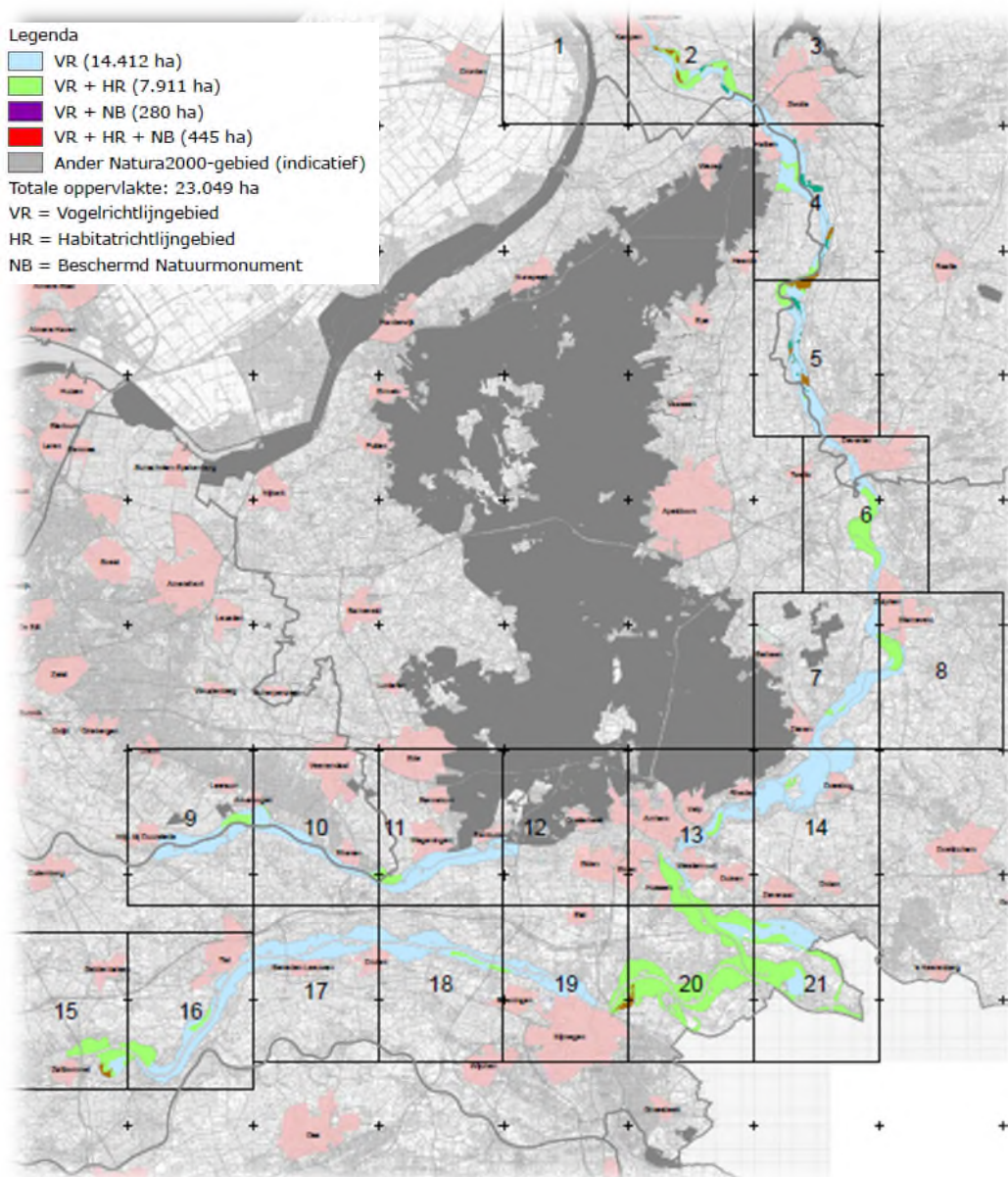
		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen (essen- iepenbossen)	>	>			
H91F0	Droge hardhoutoibossen	>	>			
Habitatsoorten						
H1095	Zeeprik	>	>	>		
H1099	Rivierprik	>	>	>		
H1102	Elft	=	=	>		
H1106	Zalm	=	=	>		
H1134	Bittervoorn	>	>	>		
H1145	Grote modderkruiper	>	>	>		
H1149	Kleine modderkruiper	=	=	=		
H1163	Rivierdonderpad	=	=	=		
H1166	Kamsalamander	>	>	>		
H1318	Meervleermuis	=	=	=		
H1337	Bever	=	>	>		
Broedvogels						
A004	Dodaars	=	=			45
A017	Aalscholver	=	=			660
A021	Roerdomp	>	>			20
A022	Woudaap	>	>			20
A119	Porseleinhoen	>	>			40
A122	Kwartelkoning	>	>			160
A153	Watersnip	=	=			17
A197	Zwarte Stern	>	>			240
A229	Ijsvogel	=	=			25
A149	Oeverzwaluw	=	=			680
A272	Blauwborst	=	=			95
A298	Grote Karekiet	>	>			70
Niet-broedvogels						
A005	Fuut	=	=		570	
A017	Aalscholver	=	=		1300	
A037	Kleine Zwaan	=	=		100	
A038	Wilde Zwaan	=	=		30	
A039	Toendrarietgans	=	=		2800	
A041	Kolgans	=	=		183000	
A043	Grauwe Gans	=	=		22000	
A045	Brandgans	=	=		5200	
A048	Bergeend	=	=		120	
A050	Smient	=	=		17900	
A051	Krakeend	=	=		340	
A052	Wintertaling	=	=		1100	
A053	Wilde eend	=	=		6100	
A054	Pijlstaart	=	=		130	
A056	Slobeend	=	=		400	
A059	Tafeleend	=	=		990	
A061	Kuifeend	=	=		2300	

		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
A068	Nonnetje	=	=		40	
A125	Meerkoet	=	=		8100	
A130	Scholekster	=	=		340	
A140	Goudplevier	=	=		140	
A142	Kievit	=	=		8100	
A151	Kemphaan	=	=		1000	
A156	Grutto	=	=		690	
A160	Wulp	=	=		850	
A162	Tureluur	=	=		65	

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
- * voor een naam betekent het prioritaire soort of habitatype

Figuur 2.2 geeft de begrenzing van het totale Natura 2000-gebied Rijntakken weer.

figuur 2.2: Begrenzing Natura 2000-gebied Rijntakken (Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase>)

2.3.2 Veluwe

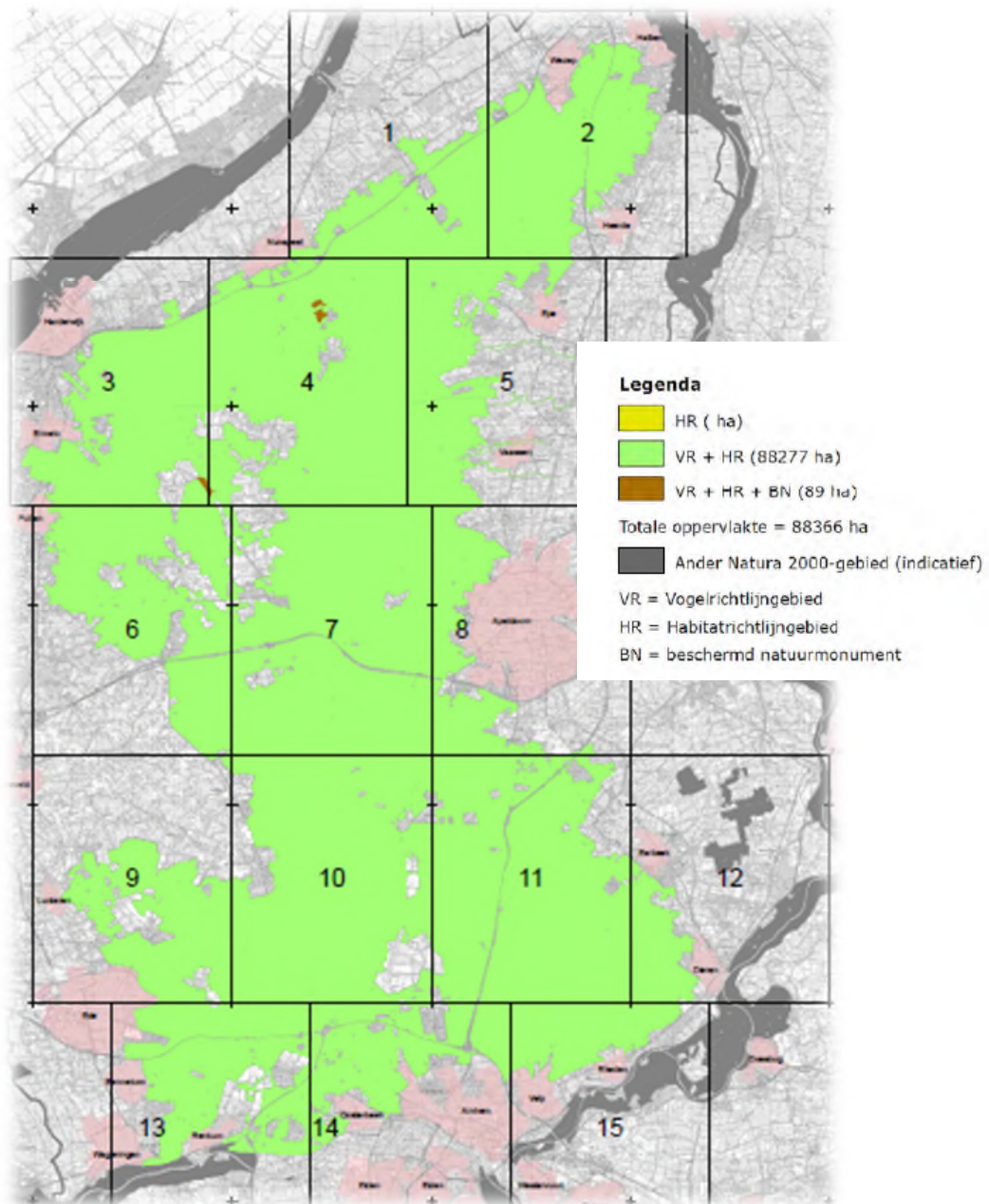
Dit gebied is op juni 2014 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Het betreft een Vogel- en Habitatrichtlijngebied. De instandhoudingsdoelen zijn in onderstaande tabel 2.2 weergegeven. Figuur 2.3 geeft de begrenzing van het Natura 2000-gebied weer.

Tabel 2.2: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Veluwe (Bron: Aanwijzingsbesluit, juni 2014)

		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
Habitattypen						
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	>	>			
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	=	=			
H2330	Zandverstuivingen	>	>			
H3130	Zwakgebufferde vennen	=	=			
H3160	Zure vennen	=	>			
H3260A	Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	>	>			
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	>	>			
H4030	Droge heiden	>	>			
H5130	Jeneverbesstruwelen	=	>			
H6230	*Heischrale graslanden	>	>			
H6410	Blauwgraslanden	>	>			
H7110B	*Actieve hoogvenen (heideveentjes)	>	>			
H7140A	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	=	=			
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	>	>			
H7230	Kalkmoerassen	=	=			
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	>	>			
H9190	Oude eikenbossen	>	>			
H91EOC	*Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	=	>			
Habitatsoorten						
H1042	Gevlekte witsnuitlibel	>	>	>		
H1083	Vliegend hert	>	>	>		
H1096	Beekprik	>	>	>		
H1163	Rivierdonderpad	>	=	>		
H1166	Kamsalamander	=	=	=		
H1318	Meervleermuis	=	=	=		
H1831	Drijvende waterweegbree	=	=	=		
Broedvogels						
A072	Wespendief	=	=			100
A224	Nachtzwaluw	=	=			610
A229	Ijsvogel	=	=			30
A233	Draaihals	>	>			(her)vestiging
A236	Zwarte Specht	=	=			400
A246	Boomleeuwerik	=	=			2400
A255	Duinpieper	>	>			(her)vestiging
A276	Roodborsttapuit	=	=			1100
A277	Tapuit	>	>			100
A338	Grauwe Klauwier	>	>			40

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
- * voor een naam betekent het prioritaire soort of habitattype

figuur 2.3: Begrenzing Natura 2000-gebied Veluwe [Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase>]

2.3.3 Binnenveld

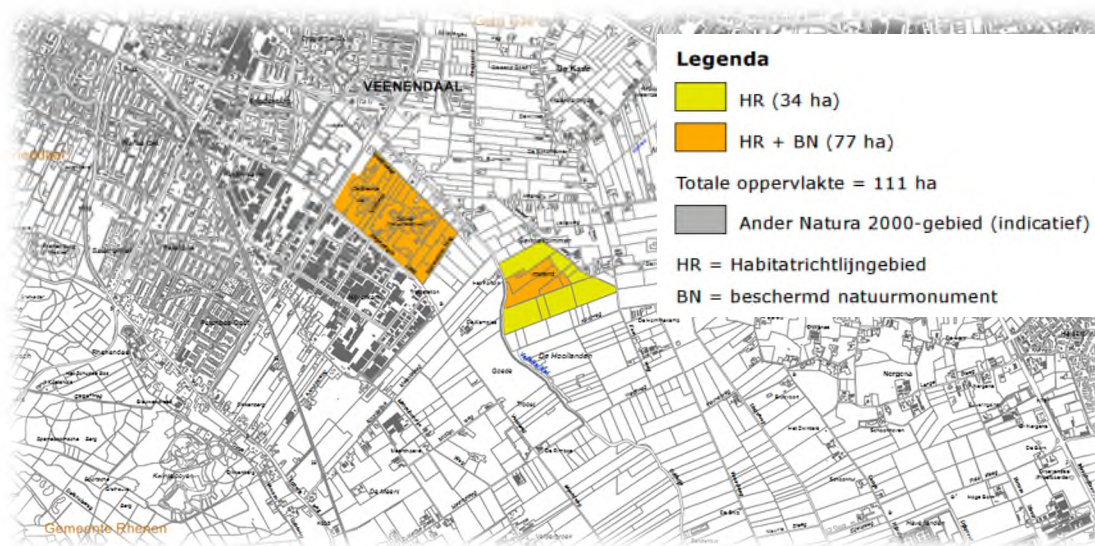
Dit gebied is in april 2014 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Het betreft een Habitatrichtlijngebied. De instandhoudingsdoelen zijn in tabel 2.3 weergegeven. Figuur 2.4 geeft de begrenzing van het Natura2000-gebied weer.

Tabel 2.3: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Binnenveld (Bron: Aanwijzingsbesluit, april 2014)

		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.
Habitattypen				
H6410	Blauwgraslanden	>	=	
H7140A	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	>	>	
H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	=	-	
Habitatsoorten				
H1393	Geel schorpioenmos	=	=	=

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

figuur 2.4: Begrenzing Natura 2000-gebied Binnenveld [Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase>]

2.3.4 Lingedijk & Diefdijk-Zuid

Dit gebied is in mei 2013 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Het betreft een Habitatrichtlijngebied. De instandhoudingsdoelen zijn in tabel 2.4 weergegeven. Figuur 2.5 geeft de begrenzing van het Natura2000-gebied weer.

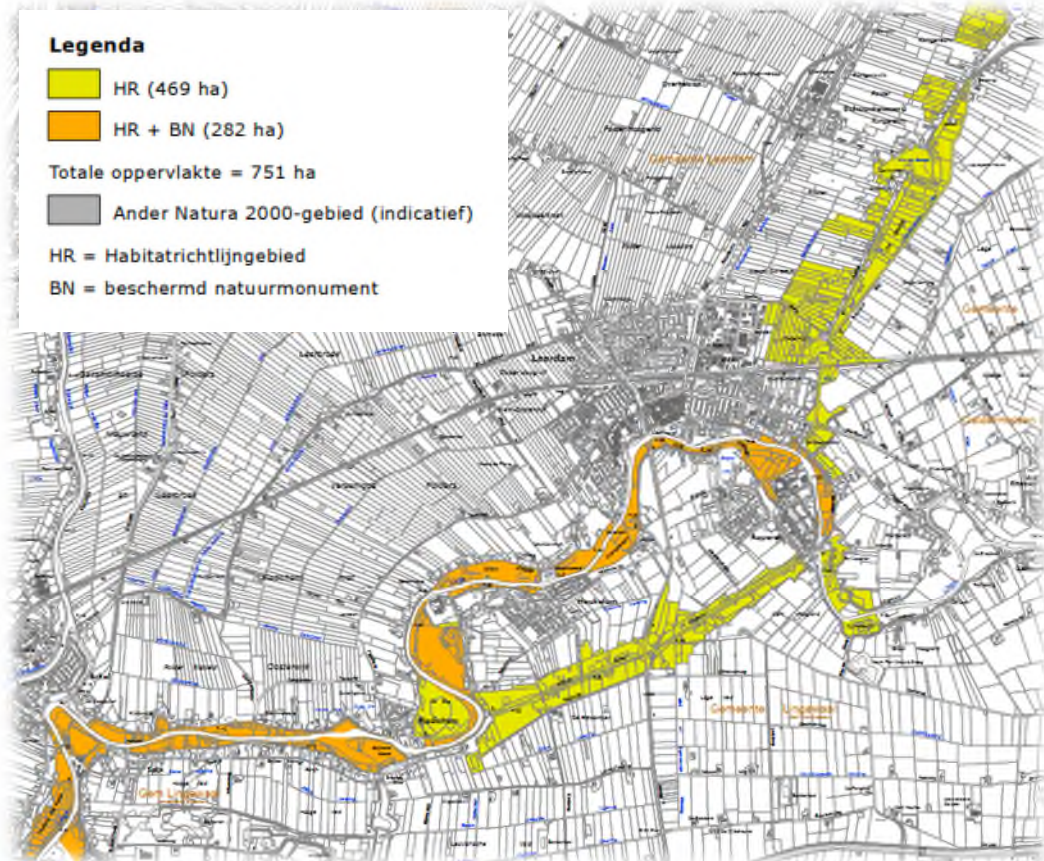
Tabel 2.4: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Lingedijk & Diefdijk-Zuid (Bron: Aanwijzingsbesluit, mei 2013)

		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.
Habitattypen				
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)	=	=	
H7230	Kalkmoerassen	>	>	
H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (zachtouthooibossen)	= (<)	=	
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)	= (<)	=	
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	= (<)	=	
Habitatsoorten				
H1134	Bittervoorn	=	=	=

		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.
H1145	Grote modderkruiper	>	>	>
H1149	Kleine modderkruiper	=	=	=
H1166	Kamsalamander	>	>	>

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

figuur 2.5: Begrenzing Natura 2000-gebied Lingedijk & Diefdijk-Zuid (Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase>)

2.3.5 Kolland & Overlangbroek

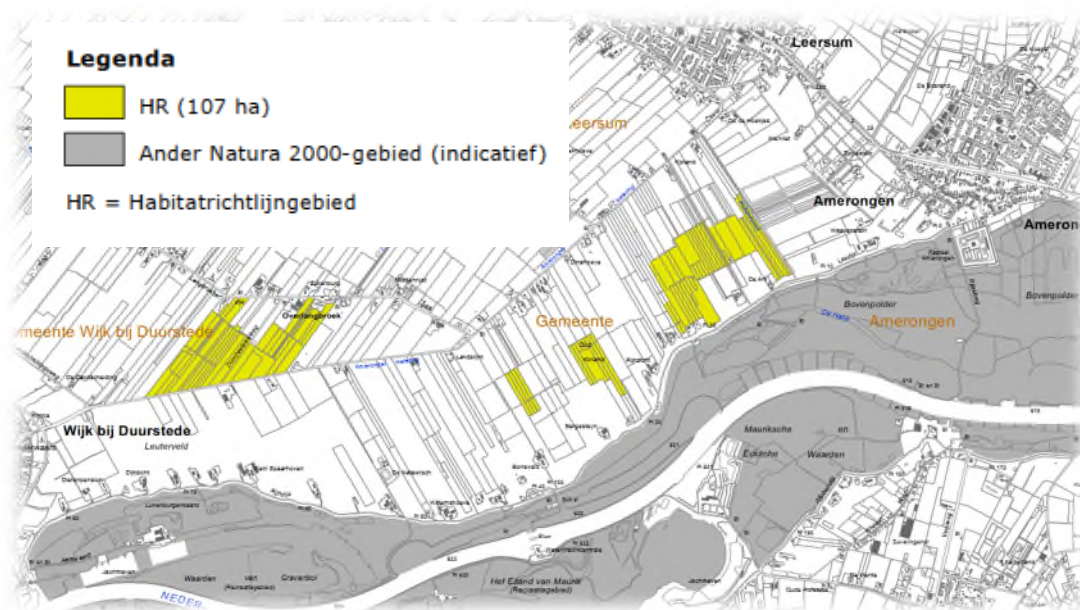
Dit gebied is in juli 2015 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Het betreft een Habitatrichtlijngebied. De instandhoudingsdoelen zijn in tabel 2.5 weergegeven. Figuur 2.6 geeft de begrenzing van het Natura2000-gebied weer.

Tabel 2.5: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek (Bron: Aanwijzingsbesluit, juli 2015)

Habitattypen	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	=

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Uitbreidingsdoelstelling
- * voor een naam betekent het prioritaire soort of habitatype

figuur 2.6: Begrenzing Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek (Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase>)

2.4 Beschermde Natuurmonumenten

De Natura 2000-gebieden Rijntakken, Veluwe, Binnenveld en Lingedijk & Diefdijk-Zuid omvatten ook beschermde natuurmonumenten (BN). Sinds het permanent maken van de Crisis- en herstelwet hoeven plannen of projecten die buiten de begrenzing van een BN worden uitgevoerd niet langer te worden beoordeeld op mogelijke aantasting van de oude doelen (geen externe werking), voor zover het BN een overlap heeft met een Natura 2000-gebied en dat Natura 2000-gebied definitief is aangewezen (zie art. 19ia Nbw 1998 i.c.m. art 65). Dit is voor de vier gebieden van toepassing.

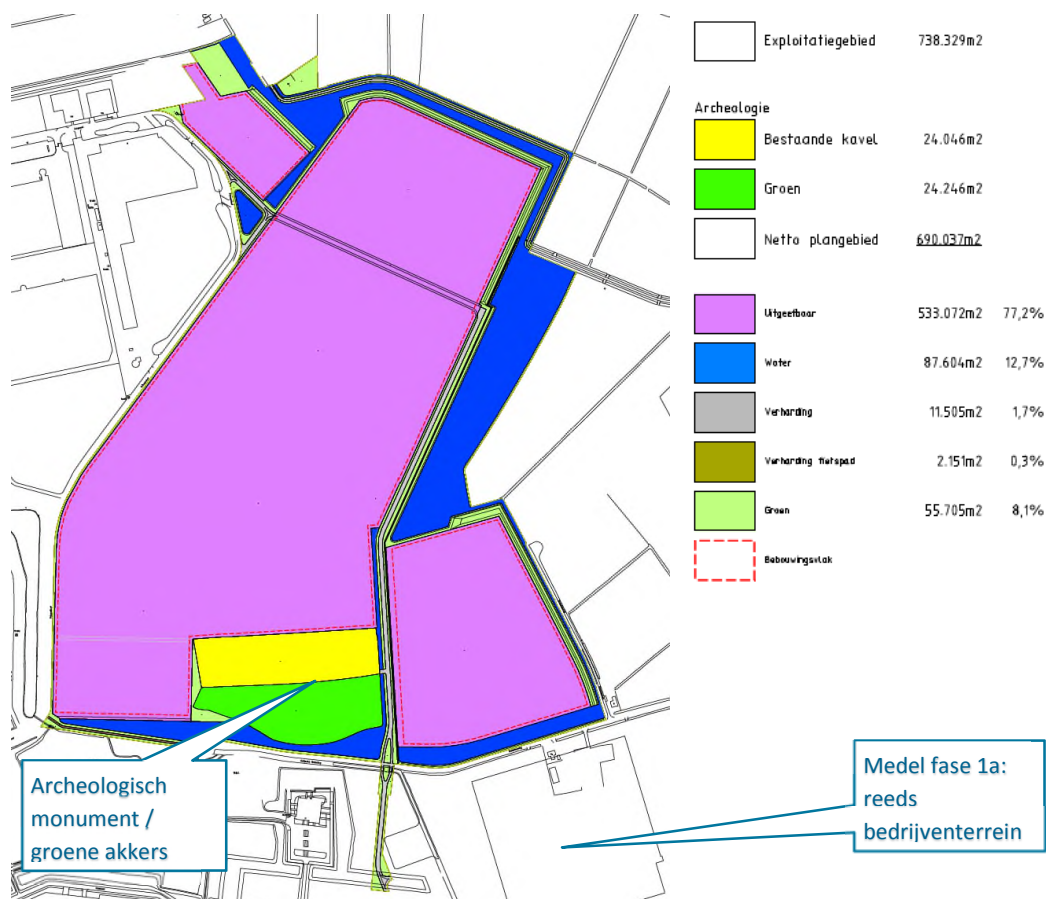
3 Voorgenomen activiteit

De voorgenomen ontwikkeling betreft een uitbreiding van het bestaande Bedrijvenpark Medel, dat ten westen van het plangebied ligt. Het plangebied van het gehele bestemmingsplan ‘Kanaalzone – Medel afronding’ heeft een oppervlakte van circa 90 hectare. Het bestemmingsplan zal ruimte bieden aan de volgende functies:

- Bedrijven van milieucategorie 3.1 tot en met 5.1 met een inwaartse zonering;
- Openbare infrastructuur (ontsluitingswegen, fietspaden en dergelijke);
- Groen- en watervoorzieningen c.q. landschappelijke inpassing.

Programma

Van de circa 90 hectare van het plangebied bedraagt de oppervlakte van de nog uit te geven bedrijfskavels circa 53,5 hectare ten noorden van de Medelsestraat (zie figuur 3.1). Het gebied ‘Medel 1a’ ten zuiden van de Medelsestraat is reeds in gebruik / vergund. Dit deelgebied maakt wel onderdeel uit van bestemmingsplan Bedrijvenpark ‘Kanaalzone – Medel afronding’.

figuur 3.1: Ruimtegebruik Medel afronding (excl. deelgebied Medel 1a) (Bron: KuiperCompagnons, 2016)

Ruimtelijke opzet

De verkavelingsstructuur dient gericht te zijn op uitgifte van kavels variërend van minimaal 3,5 hectare. Logistieke bedrijven vormen de belangrijkste doelgroep. De bouwhoogte van de bedrijfspanden bedraagt maximaal 16 meter. Maximaal 10 hectare van het bebouwbaar oppervlak kan worden verhoogd naar 30 meter.

De grootschaliger structuur van het terrein leidt tot een nieuwe wegenstructuur van het bedrijventerrein en een aanpassing van de ontsluiting op de bestaande wegen aan de noordelijke en zuidelijke zijde. De nieuwe wegenstructuur heeft onder meer tot gevolg dat de Brede Steeg wordt verwijderd en de Broekdijksestraat binnen het plangebied iets wordt omgelegd.

4 Afbakening mogelijke storingsfactoren

Storingsfactoren kunnen een direct effect op de instandhoudingsdoelen hebben (bijvoorbeeld het doden van dieren of het verdwijnen van oppervlak habitatype of leefgebied) of een indirect effect (bijvoorbeeld verandering van de milieucondities, waardoor de leefomstandigheden verslechteren of het blokkeren van een trekroute, waardoor de toegang tot voedsel- of overwinteringsgebieden buiten het Natura 2000-gebied wordt geblokkeerd).

Op basis van de effectenindicator (website Rijksoverheid.nl/Natura 2000/effectenindicator) kan de inrichting van een bedrijventerrein in combinatie met (mogelijke) verkeersaantrekkende werking de volgende negatieve effecten veroorzaken:

- Oppervlakteverlies;
- Versnippering
- Vermesting en verzuring
- Verdroging
- Verontreiniging
- Verstoring door geluid, licht, trilling
- Optische verstoring
- Verstoring door mechanische effecten

In de volgende paragrafen wordt per storingsfactor uitgezocht of deze in relatie tot het Bestemmingsplan Bedrijvenpark Medel relevant is.

4.1 Oppervlakteverlies

De ingrepen in het kader van het plan vinden binnen de plangrens van het bestemmingsplan plaats. Er zijn geen ingrepen die in één van de Natura 2000-gebieden plaatsvinden. De ingrepen leggen derhalve geen beslag op oppervlak Natura 2000-gebied en daarmee ook niet op oppervlak beschermd habitat of leefgebied van beschermde soorten. Negatieve effecten door oppervlakteverlies zijn uit te sluiten.

4.2 Versnippering

De ingrepen in het kader van het bestemmingsplan vinden binnen de plangrens van het bestemmingsplan plaats. In de Natura 2000-gebieden vinden geen ingrepen plaats die een versnipperende werking hebben op de Natura 2000-gebieden. Negatieve effecten door versnippering zijn uit te sluiten.

4.3 Vermesting en verzuring

Aan de bronzijde leidt stikstofemissie uit het verkeer van en naar het bedrijventerrein en als gevolg van industriële activiteiten tot een potentieel verzurend en vermestend effect in natuurgebieden; aan de zijde van de natuurgebieden is het vooral de aanwezigheid van voor stikstofgevoelige habitattypen en eventueel soorten die bepalen of een natuurgebied gevoelig is voor stikstofdepositie.

Alle Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied zijn stikstofgevoelig en opgenomen in de Programmatiese Aanpak Stikstof. In de Natura 2000-gebieden is sprake van een permanent hoge depositie van verzurende stoffen (Grootschalige Concentratiekaarten, MNP), waardoor de stikstofgevoelige habitattypen en stikstofgevoelige leefgebieden van soorten onder druk komen te staan. In een dergelijke situatie is een significant negatief effect door een toename aan stikstofdepositie niet met zekerheid uit te sluiten.

Om de stikstofdepositie-effecten op de Natura 2000-gebieden te bepalen dienen stikstofberekeningen uitgevoerd te worden. Dit is in hoofdstuk 5 beschreven.

4.4 Verdroging

De ontwikkelingsmogelijkheden in het kader van het bestemmingsplan bevinden zich op grotere afstand van de Natura 2000-gebieden. Gezien deze afstand leidt het bestemmingsplan niet tot een toename van verdroging. Deze storingsfactor is daarom niet relevant bij de beoordeling van effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen door verdroging kunnen uitgesloten worden.

4.5 Verontreiniging

Nieuwe ontwikkelingen zijn gebonden aan voorschriften en regels uit de Waterwet en Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. In het kader hiervan worden bij het ontwerp en de inrichting van het plangebied voorzieningen getroffen om verontreinigingen te voorkomen, waardoor ecologisch gerelateerde effecten niet aan de orde zijn. (Significante) Negatieve effecten zijn uitgesloten.

4.6 Verstoring door geluid en licht

Gezien afstand ten opzichte van de Natura 2000-gebieden en de nabijheid van de A15 is van het plan geen noemenswaardige additionele licht- en geluidbelasting op de Natura 2000-gebieden te verwachten. Negatieve effecten door geluid- en lichtverstoring zijn uit te sluiten.

4.7 Trilling

Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten worden veroorzaakt, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc. In het geval van het bestemmingsplan Bedrijvenpark Medel zijn met name in de aanlegfase (dus tijdelijk) activiteiten te verwachten met een mogelijke trillingshinder. Gezien de afstand tot de Natura 2000-gebieden en het tijdelijke aspect van de aanlegfase zijn effecten op Natura 2000-gebieden door trillingen uitgesloten.

4.8 Optische verstoring

Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem. In het geval van het bestemmingsplan zou het dan gaan om de beweging van de auto's, met name door de

netwerkeffecten. De bebouwing van het plangebied zelf ligt op te grote afstand zodat een verstoring op Natura 2000-gebieden uitgesloten zijn. Omdat nu ook al auto's over de wegen in en nabij de Natura 2000-gebieden rijden en de ligging van de wegen na realisatie van het plan niet veranderen, zijn effecten uitgesloten.

4.9 Verstoring door mechanische effecten

Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen en dergelijke, die optreden ten gevolge van menselijke activiteit. Om dit soort effecten te krijgen moeten activiteiten in de Natura 2000-gebieden plaatsvinden. Dat is bij dit plan niet het geval. Het bestemmingsplan biedt nieuwe werkmogelijkheden. Dit leidt niet tot een toename van bezoekers (recreanten) aan de Natura 2000-gebieden. Negatieve effecten als gevolg van mechanische verstoring kunnen daarom worden uitgesloten.

4.10 Conclusie

Significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van stikstofdepositie door extra verkeer en extra uitstoot van de industriële activiteiten zijn niet met zekerheid op voorhand uit te sluiten. In tabel 4.1 zijn alle relevante storingsfactoren benoemd die nader onderzocht dienen te worden in onderhavige Passende beoordeling. Deze conclusie sluit aan bij de voortoets ten aanzien van de ontwikkeling (Arcadis, 2013).

tabel 4.1 Selectie relevante storingsfactoren

Potentiële storingsfactor	Relevant
Oppervlakteverlies	x
Versnippering	x
Verzuring via lucht	✓
Vermesting via lucht	✓
Verontreiniging	x
Verdroging	x
Verstoring geluid	x
Verstoring door licht	x
Verstoring door mechanische effecten	x

✓ = relevant, omdat significant negatief effect niet met zekerheid uit te sluiten is,

x = niet-relevant, geen sprake van een verslechtering of significante verstoring

5 Stikstofdepositieonderzoek

5.1 Stikstofgevoeligheid

In tabel 5.1 t/m tabel 5.5 is de stikstofgevoeligheid weergegeven van de habitattypen, - soorten en broedvogels in de nabijgelegen Natura 2000-gebieden, waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden. De gevoeligheid van de habitattypen voor stikstofdepositie is uitgedrukt in Kritische Depositiewaarden (KDW) in mol N/ha/jaar. Hoe lager de KDW, hoe gevoeliger het habitatype of het leefgebied voor atmosferische stikstofdepositie. In de tabellen is tevens het percentage aangegeven van de oppervlakte van het habitatype dat momenteel overbelast is (overschrijding van de KDW met meer dan 70 mol N/ha/jr).

Van het Natura 2000-gebied Rijntakken is een aantal habitattypen en leefgebieden van vogelsoorten stikstofgevoelig (zie tabel 5.1). Deze bevinden zich (grotendeels) in een overbelaste situatie (achtergrondwaarde ruim hoger dan KDW).

Tabel 5.1: Stikstofgevoelige instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden Rijntakken (geel gemarkeerd = stikstof is een knelpunt, wit gemarkeerd betekent dat stikstof geen knelpunt is) (bron: PAS gebiedsanalyse)

Habitattypen		KDW (mol/ha/jr) / gevoeligheid	% overbelast
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	2143, gevoelig	1%
H6120	Stroomdalgraslanden	1286, zeer gevoelig	59%
H6430C	Ruigten en zomen (droge bosranden)	1857, gevoelig	0%
H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)	1429, gevoelig	33%
H6510B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (vossenstaart)	1571, gevoelig	0%
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen (essen-iepen bossen)	2000, gevoelig	1%
H91F0	Droge hardhoutbossen	2071, gevoelig	48%
Habitatsoorten			
H1134	Bittervoorn	1786- 2143, gevoelig, stikstof is een beperkt knelpunt	Niet bepaald
H1166	Kamsalamander	2143, gevoelig, stikstof is een zeer beperkt knelpunt	Niet bepaald
Broedvogels			
A122	Kwartelkoning	1571, gevoelig	Niet bepaald
A153	Watersnip	1429- 1571, gevoelig	Niet bepaald
Niet-broedvogels			
A130	Scholekster	1429-1571, gevoelig	Niet bepaald
A142	Kievit	1429-1571, gevoelig	Niet bepaald
A151	Kemphaan	1429-1571, gevoelig	Niet bepaald
A156	Grutto	1429-1571, gevoelig	Niet bepaald
A162	Tureluur	1429-1571, gevoelig	Niet bepaald

Van het Natura 2000-gebied Veluwe zijn de meeste instandhoudingsdoelen stikstofgevoelig (zie tabel 5.2) en deze bevinden zich (grotendeels) in een overbelaste situatie (achtergrondwaarde ruim hoger dan KDW).

Tabel 5.2: Stikstofgevoeligheid instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Veluwe (geel gearceerd = stikstof is een knelpunt, wit = stikstof geen knelpunt). (Bron: PAS-gebiedsanalyse)

Habitattypen		KDW (mol/ha/jr) / gevoeligheid	% overbelast
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	1071, zeer gevoelig	91%
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	1071, zeer gevoelig	34%
H2330	Zandverstuivingen	714, zeer gevoelig	100%
H3130	Zwakgebufferde vennen	571, zeer gevoelig	100%
H3160	Zure vennen	714, zeer gevoelig	100%
H3260A	Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	2400, niet gevoelig	n.v.t.
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	1214, zeer gevoelig	30%
H4030	Droge heiden	1071, zeer gevoelig	83%
H5130	Jeneverbesstruwelen	1071, zeer gevoelig	67%
H6230	*Heischrale graslanden	714, zeer gevoelig (type vochtig kalkarm)	100%
H6410	Blauwgraslanden	1071, zeer gevoelig	Niet aanwezig in gebied
H7110B	*Actieve hoogvenen (heideveentjes)	786, zeer gevoelig	100%
H7140A	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	1214, zeer gevoelig	93%
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	1429, gevoelig	44%
H7230	Kalkmoerassen	1071, zeer gevoelig	100%
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	1429, gevoelig	99%
H9190	Oude eikenbossen	1071, zeer gevoelig	100%
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	1857, gevoelig	63%
Habitatsoorten			
H1042	Gevlekte witsnuitlibel	gevoelig	Niet bepaald
H1083	Vliegend hert	Niet gevoelig	n.v.t.
H1096	Beekprik	Niet N-gevoelig habitatype	n.v.t.
H1163	Rivierdonderpad	Niet N-gevoelig habitatype	n.v.t.
H1166	Kamsalamander	sommige leefgebieden: gevoelig, overlap met H3130	Niet bepaald
H1318	Meervleermuis	niet gevoelig en geen relatie met N-gevoelig habitatype	n.v.t.
H1831	Drijvende waterweegbree	Deels N-gevoelig, overlap met H3130 en H3260	Niet bepaald
Broedvogels			
A072	Wespendief	N-gevoelig, overlap met H2310, H2320, H3130 en H4030	Niet bepaald
A224	Nachtzwaluw	N-gevoelig, overlap met H2310, H2320, H2330, H4010A, H4030, H6230, H7110B en H9190	Niet bepaald
A229	IJsvogel	Niet gevoelig	n.v.t.
A233	Draaihals	N-gevoelig, overlap met H2310, H2320, H2330, H4030 en H9120	Niet bepaald
A236	Zwarte Specht	N-gevoelig, overlap met H9120 en H9190	Niet bepaald
A246	Boomleeuwerik	N-gevoelig, overlap met H2310, H2320, H2330, H4030, H6230	Niet bepaald
A255	Duinpieper	N-gevoelig, overlap met H2310 en H2330	Niet bepaald
A276	Roodborsttapuit	N-gevoelig, overlap met H2310, H2320, H4010A, H4030, H6230	Niet bepaald
A277	Tapuit	N-gevoelig, overlap met H2310, H2320, H2330, H4030, H6230	Niet bepaald

		KDW (mol/ha/jr) / gevoeligheid	% overbelast
A338	Grauwe Klauwier	N-gevoelig, overlap met H2310, H3130, H3160, H4030, H6230, H7110B	Niet bepaald

Van het Natura 2000-gebied Binnenveld zijn alle instandhoudingsdoelen zeer stikstofgevoelig (zie tabel 5.3) en deze bevinden zich in een overbelaste situatie (achtergrondwaarde ruim hoger dan KDW).

Tabel 5.3: Stikstofgevoeligheid instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Binnenveld (geel gearceerd – stikstof is een knelpunt, wit = stikstof geen knelpunt). (Bron: PAS-gebiedsanalyse)

		KDW (mol/ha/jr) / gevoeligheid	% overbelast
Habitattypen			
H6410	Blauwgraslanden	1071, zeer gevoelig	100%
H7140A	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	1214, zeer gevoelig	100%
H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	714, zeer gevoelig	100%
Habitatsoorten			
H1393	Geel schorpioenmos	1214, zeer gevoelig (cfr H7140A)	100% (cfr H7140A)

Van het Natura 2000-gebied Lingedijk & Diefdijk-Zuid zijn een aantal habitattypen en leefgebieden van habitatsoorten stikstofgevoelig (zie tabel 5.4). Deze bevinden zich (grotendeels) in een overbelaste situatie (achtergrondwaarde ruim hoger dan KDW).

Tabel 5.4: Stikstofgevoeligheid instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Lingedijk & Diefdijk-Zuid (geel gearceerd = stikstof is een knelpunt, wit = stikstof geen knelpunt). (Bron: PAS-gebiedsanalyse)

		KDW (mol/ha/jr) / gevoeligheid	% overbelast
Habitattypen			
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)	2400, niet gevoelig	n.v.t.
H7230	Kalkmoerassen	1143, zeer gevoelig	100%
H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)	2429, niet gevoelig	n.v.t.
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen (essen- iepenbossen)	2000, gevoelig	18%
H91E0C	*Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	1857, gevoelig	63%
Habitatsoorten			
H1134	Bittervoorn	Gevoelig (bron: anon., november 2012)	Niet bepaald
H1145	Grote modderkruiper	Niet afhankelijk van stikstofgevoelige leefgebieden	n.v.t.
H1149	Kleine modderkruiper	Niet afhankelijk van stikstofgevoelige leefgebieden	n.v.t.
H1166	Kamsalamander	Sommige leefgebieden: gevoelig (bron: anon., november 2012)	Niet bepaald

Van het Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek is het instandhoudingsdoelen stikstofgevoelig (zie tabel 5.5) en het bevindt zich grotendeels in een overbelaste situatie (achtergrondwaarde ruim hoger dan KDW).

Tabel 5.5: Stikstofgevoelige instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden Kolland & Overlangbroek (geel gemarkeerd. = stikstof is knelpunt) (bron: PAS gebiedsanalyse)

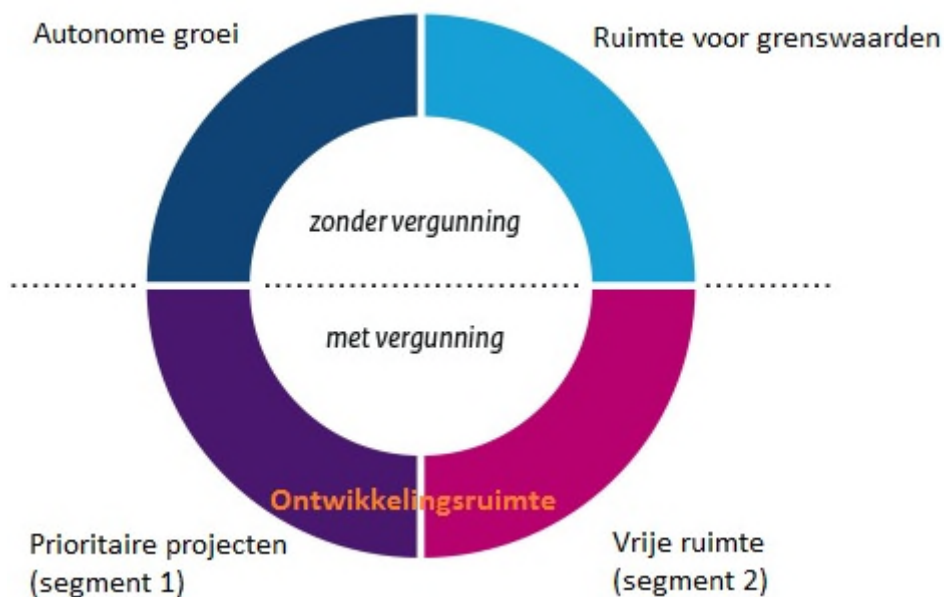
Habitattypen		KDW (mol/ha/jr) / gevoeligheid	% overbelast
H91EOC	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	1857/ gevoelig	92% is overbelast

5.2 Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

Op 1 juli 2015 is de Natuurbeschermingswet 1998 gewijzigd in verband met de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Het bijbehorende programma “programma aanpak stikstof” is tevens in werking getreden, waardoor de vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 voor het aspect stikstof is vereenvoudigd.

In het programma aanpak stikstof werken overheden en maatschappelijke partners samen om de stikstofuitstoot te verminderen en daarmee ook economische ontwikkelingen mogelijk te maken. Door middel van brongerichte maatregelen wordt een (extra) daling van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden bereikt. Een deel van de daling van de stikstofdepositie komt beschikbaar als depositieruimte voor economische ontwikkelingen. Het overige deel komt ten goede aan de natuur waardoor gewaarborgd is dat de Natura 2000-doelen worden gehaald.

De PAS verdeelt de gecreëerde depositieruimte in vier delen:

figuur 5.1 Schematische verdeling depositieruimte. De werkelijke verdeling verschilt per Natura 2000-gebied.

De vier delen zijn als volgt te omschrijven:

- Autonome groei: Reservering voor autonome groei, zoals toename bevolking of wegverkeer.
- Ruimte voor grenswaarden: Reservering voor initiatieven met een stikstofuitstoot beneden de grenswaarde van 1 mol per hectare per jaar.
- Prioritaire projecten (segment 1): Ontwikkelingsruimte voor projecten die zijn opgenomen in bijlage 1 bij de Regeling PAS. Het gaat om projecten van provinciaal belang of van Rijksbelang, zoals bijvoorbeeld de projecten van het Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT).
- Vrije ruimte (segment 2): Vrije ontwikkelingsruimte waarmee het bevoegd gezag vergunning kan verlenen aan initiatiefnemer voor projecten die stikstof uitstoten.

De depositieruimte van de segmenten 1 en 2 wordt ontwikkelingsruimte genoemd. Indien men gebruik wil maken van deze ontwikkelingsruimte dient een vergunning aangevraagd te worden bij het bevoegd gezag die vervolgens deze ontwikkelingsruimte kan toebeden.

De beschikbaar komende depositieruimte heeft het mogelijk gemaakt om de in de Nbwet opgenomen vergunningplicht enigszins te verlichten. Als de maximale bijdrage van een project aan de stikstofdepositie op een voor stikstof gevoelige habitat in een Natura 2000-gebied minder dan 1 mol/ha/jaar bedraagt, kan in de regel volstaan worden met een melding. Met de stikstofdepositie die deze projecten veroorzaken is in de PAS rekening gehouden middels de “ruimte voor grenswaarden”.

Bij een wijziging van een project kan ontwikkelingsruimte worden toebedeeld voor de toename aan stikstofdepositie bepaald ten opzichte van een eerder voor dat project verleende Nbwet-vergunning of bij ontbreken daarvan ten opzichte van de hoogste feitelijke stikstofdepositie die (legaal) werd veroorzaakt door het project tussen 1 januari 2012 en 31 december 2014.

Om voor een activiteit de toename van de stikstofdepositie op een stikstofgevoelig habitattypen te berekenen is het rekeninstrument AERIUS verplicht gesteld. Aan de hand van de resultaten van een berekening met AERIUS kan bepaald worden welke vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet gezet moeten worden.

5.3 Beoordeling plan

Voor de beoordeling van het plan ten aanzien van de stikstofaspecten kan gebruik gemaakt worden van de PAS. Het bedrijvenpark Medel is aangemeld als **prioritair project** binnen het Programma Aanpak Stikstof (Bron: <http://pas.natura2000.nl/pages/prioritaire-projecten.aspx>).

Omdat het een prioritair project is, is voor het project bedrijvenpark Medel ontwikkelingsruimte gereserveerd, dat aan de projecten die het plan mogelijk maakt kan worden toebedeeld. Daarmee is verzekerd dat de stikstofdepositie, die als gevolg van het plan zou kunnen optreden, de natuurlijke kenmerken van de desbetreffende Natura 2000-gebieden niet zal aantasten en niet leidt tot verslechtering van de kwaliteit van de habitattypen en leefgebieden van soorten.

Deze conclusie is gebaseerd op de passende beoordeling van het programma aanpak stikstof 2015-2021 is. Het PAS is, inclusief de ontwikkelingsruimte die binnen het programma beschikbaar is voor prioritaire projecten, in zijn geheel passende beoordeeld (Ministerie van EZ en Ministerie van I&M, januari 2015). De passende beoordeling (toets aan de Natuurbeschermingswet) bestaat uit een generiek deel en gebiedsanalyses. In het generieke deel is aangetoond dat in alle

gebieden sprake is van een vermindering van depositie ten opzichte van de situatie zonder programma aanpak stikstof. De gebiedsanalyses die onderdeel uitmaken van het programma vormen de onderbouwing van de passende beoordeling op gebiedsniveau. In de gebiedsanalyse is voor elke Natura 2000-gebied onderbouwd dat tegen de achtergrond van de ontwikkeling van de stikstofdepositie, de effecten van de generieke brongerichte maatregelen en de gebiedspecifieke herstelmaatregelen ontwikkelingsruimte beschikbaar is zonder dat de natuurlijke kenmerken van de te beschermen habitattypen en leefgebieden van soorten in gevaar komen of een onevenredige vertraging of belemmering van het halen van de instandhoudingsdoelstellingen ontstaat.

5.4 Conclusie Passende beoordeling

Op basis van de effectenanalyse (andere aspecten van de activiteit dan stikstofdepositie kunnen geen negatieve effecten hebben) en de gereserveerde ontwikkelingsruimte aan stikstofdepositie in het PAS kan – in samenhang met de passende beoordeling die voor de PAS is gemaakt en waarin onder andere het gebruik van het segment voor autonome groei is getoetst - worden geconcludeerd dat significant negatieve effecten op Natura 2000 gebieden zijn uitgesloten. In de passende beoordeling bij het PAS is gemotiveerd dat het gebruik van de ontwikkelingsruimte niet leidt tot de aantasting van de natuurlijke kenmerken van enig Natura 2000-gebied en dat de betreffende instandhoudingsdoelen niet in gevaar komen. Daarmee staat de Natuurbeschermingswet de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan niet in de weg.

6 Bronnen

Anon., augustus 2015. PAS gebiedsanalyse 057 Veluwe, versie d.d. 26-08-2015 op basis van AERIUS Monitor 2015 (M15).

Anon., november 2012. PAS Herstelstrategieën; Bijlagen Deel II - bijlagen 1 en 2.

Arcadis, 2013. Voortoets Bedrijventerrein Medel.

KWR Watercycle Research Institute, Provincie Gelderland, november 2015. PAS-gebiedsanalyse 038 Rijntakken.

Ministerie van EZ en Ministerie van I&M, januari 2015. Deel II. Passende beoordeling over het programma aanpak stikstof 2015 – 2021. Definitief. Opgesteld door Dienst Landelijk Gebied in samenwerking met Tauw BV.

Provincie Utrecht, november 2015. Natura 2000 Gebiedsanalyse voor de Programmatische aanpak stikstof (PAS) Binnenveld (065).

Provincie Utrecht, november 2015. Natura 2000 Gebiedsanalyse voor de Programmatische aanpak stikstof (PAS) Kolland/Overlangbroek (081).

Dienst Landelijk Gebied & Staatsbosbeheer, november 2015. PAS gebiedsanalyse 070 Lingegebied & Diefdijk-Zuid. In opdracht van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Websites:

www.synbiosys.alterra.nl

www.rijksoverheid.nl/natura2000/effectenindicator

<http://pas.natura2000.nl>

http://pas.natura2000.nl/pages/gebiedsanalyses_15-12-2015.aspx

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. (0612) 48 70 00
E. info.nl@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.